

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

ประชาธิปไตยหลังการรัฐประหาร ปี 2557

จัดทำโดย นายสมบัติ เฉลิมวุฒินันท์
รหัส 610641

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 6
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยหลังการรัฐประหาร ปี 2557

นายสมบัติ เฉลิมวุฒินันท์¹

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ จวบจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 86 ปีที่สังคมไทยได้ผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองหลายครั้งด้วยกัน เช่น การชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย การเดินขบวนประท้วงตามท้องถนนเพื่อขับไล่รัฐบาล ฯลฯ ซึ่งในบางครั้งก็ได้ก่อให้เกิดความรุนแรง การบาดเจ็บ และเกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน จนนำไปสู่การยึดอำนาจการปกครองโดยการปฏิวัติ หรือรัฐประหาร ซึ่งแทบทุกครั้งที่มีการยึดอำนาจการปกครอง ก็จะมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิม และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคนั้นๆ

รัฐประหารในประเทศไทยครั้งล่าสุด โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 นับเป็นรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย หลังรัฐประหาร ได้ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลง และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อร่างรัฐธรรมนูญถาวรฉบับใหม่เสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ แต่สภาปฏิรูปแห่งชาติมีมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการฯ ส่งผลให้สภาปฏิรูปแห่งชาติและคณะกรรมการฯ สิ้นสุดลง จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ โดยร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ผ่านการออกเสียงประชามติ และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ของประเทศไทย ที่จะนำไปสู่การเลือกตั้งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปี 2562

¹ ประธานบริหาร บริษัท เอเชีย โกลเด็น ไรซ์ จำกัด

ประชาธิปไตยในสังคมไทย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในสมัยนี้ทำให้เกิดองค์การทางการเมืองขึ้น เช่น พรรคการเมือง คณะรัฐมนตรี รัฐสภา สภาสังคมหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตย ประชาชนขึ้นมาเป็นเจ้าของประเทศและมีบทบาทในการปกครองประเทศด้วยกระบวนการกฎหมายรัฐธรรมนูญ ชนชั้นกลาง พวกพ่อค้า ปัญญาชน เข้ามามีบทบาทในสังคม นายทุนเติบโตจากการค้าและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาสังคมเกิดช่องว่าง ชาวไร่ ชาวนา และกรรมกรมีฐานะและชีวิตอยู่ด้วยความยากจน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2504 ได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น วิถีชีวิตของคนไทยจึงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น มีการพัฒนาทางการศึกษา ทำให้อัตราผู้รู้หนังสือมากขึ้น จำนวนผู้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยและจำนวนมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ในด้านครอบครัว มีการวางแผนครอบครัว และมีความเจริญทางการแพทย์ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นต้น

หลังจากการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 สังคมไทยได้ก้าวสู่ความเป็นอารยะตามแบบตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญที่ปรากฏอยู่ในรูปของวัตถุไม่ว่าจะเป็นถนน รถไฟ ไฟฟ้า ประปา เชื้อเพลิงประปา โรงพยาบาล ระบบการสื่อสารคมนาคม ที่ทำการรัฐบาล ห้างร้าน และตึกอาคารบ้านเรือน ตลอดจนเครื่องใช้ที่ทันสมัย นอกจากนี้แล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านขนบธรรมเนียมบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองในสมัยนั้นอีก เพราะรัฐบาลต้องติดต่อกับชาติอื่นๆ ทั่วโลก จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยให้เป็นสากลและสอดคล้องกับสถานการณ์โลกในขณะนั้น แต่ทั้งนี้ยังคงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยไว้ ที่เห็นเด่นชัดก็คือ การแต่งกายในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481 – 2483) ได้มีการบัญญัติที่เรียกว่า “รัฐนิยม” เพื่อเป็นการแสดงนโยบายของประเทศว่าต้องการให้ประชาชนคนไทยรักหวงแหนและภูมิใจในความเป็นไทย เช่น ให้ข้าราชการเลิกนุ่งผ้าม่วง ให้นุ่งกางเกงขายาว ให้ทักทายกันด้วยคำว่า “สวัสดี” ห้ามกินหมาก ให้สวมหมวกสวมรองเท้าทุกครั้งที่ออกจากบ้าน ยกเลิกบรรดาศักดิ์โดยให้ใช้เพียงชื่อ นามสกุล เหมือนคนทั่วไป มีการเคารพธงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมีในโรงมหรสพ เป็นต้น

ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2501 – 2506) ในยุคนี้อมีการฟื้นฟูความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ และฟื้นฟูพระราชพิธีต่างๆ เช่น เปลี่ยนวันชาติจากวันที่ 24 มิถุนายน ซึ่งเป็นวันเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย มาเป็นวันที่ 5 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา จัดให้มีพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาอย่างยิ่งใหญ่ จัดงานพระราชพิธีวันฉัตรมงคล และมีพิธีต่างๆ ที่ให้ความสำคัญแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ พิธีที่ทำคุณประโยชน์ด้านต่างๆ ฟื้นฟูพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินทอดผ้าพระกฐินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค สนับสนุนการเสด็จพระราชดำเนินไปยังต่างจังหวัดในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ มีการสร้างพระตำหนักในภูมิภาคต่างๆ ส่งเสริมโครงการหลวง โครงการพระราชดำริต่างๆ มีการเสนอข่าวในพระราชสำนักผ่านโทรทัศน์และ

วิทย์เป็นประจำทุกวันสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ อีกทั้งยังได้ตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) ปัจจุบันคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริม พัฒนา และสร้างขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นในที่ต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างได้รับการฟื้นฟูสืบทอด และประเพณีบางอย่างได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เช่น การจัดงานประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟที่อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

ทั้งนี้ อาจกล่าวสรุปได้ว่าสภาพวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตในแต่ละยุคแต่ละสมัย จนถึงในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทมีการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก การผลิตดั้งเดิมเป็นแต่เพียงให้พอมือพอกิน ไม่ได้ผลิตใหญ่โตเพื่อส่งออกไปค้าขายกับต่างประเทศ จึงไม่มีความจำเป็นในการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีแต่อย่างใด แต่ในปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการส่งออกไปขายต่างประเทศ การผลิตจากเลี้ยงตัวเอง เป็นการผลิตจำนวนมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วย ต้องมีเงินในการลงทุน ต้องใช้ที่ดินกว้างขวางมากขึ้น การลงทุนดังกล่าวชาวชนบทไม่สามารถดำเนินการได้ จึงเป็นเรื่องของนักลงทุนที่เข้ามาดำเนินการ ทำให้เกิดเป็นเกษตรอุตสาหกรรม เป็นย่านอุตสาหกรรม ย่านพาณิชยกรรม ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การขยายตัวภาคอุตสาหกรรมนี้ส่งผลทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานที่อยู่อาศัยมากขึ้น เช่น จากภาคอีสานไปอยู่ภาคกลาง หรือย้ายจากท้องถิ่นชนบทเข้ามาทำงานสังคมเมือง จนทำให้ปัจจุบันนี้ในสังคมเมืองมีผู้คนมาอาศัยอยู่หนาแน่น เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เป็นต้น

ในการดำรงชีวิตในสังคมไทย หลักประชาธิปไตยที่สำคัญที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติมี ดังนี้

1. หลักเหตุผล ในวิถีชีวิตของสังคมประชาธิปไตย ผู้คนต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น ไม่ถือดีในความคิดเห็นของตนจนคนอื่นมองเราเป็นคนมีมิจฉาทิฐิ (ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม)

2. หลักความเสมอภาค ในสังคมประชาธิปไตย แม้คนจะแตกต่างกันเรื่อง เพศ ศิวิพรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่อาศัย ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่ทุกคนควรจะมีคุณค่าเท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

2.1 ความเสมอภาคทางการเมือง ทุกคนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมาย และทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน

2.2 ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนไม่ว่ารวยหรือจน สีมืด สีมัว ศาสนาบรรดาศักดิ์ หรือไม่ ต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการงาน

2.3 ความเสมอภาคทางโอกาส คือ ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการรับบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

3. หลักสิทธิและเสรีภาพ

3.1 สิทธิ คือ ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล มีสิทธิในทรัพย์สินของตน

3.2 เสรีภาพ คือ ทุกคนมีอิสระในการทำอะไรรู้ได้ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย และไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

4. หลักการยึดเสียงข้างมาก คือ การปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือตามความยินยอมของคนส่วนใหญ่แต่ให้เกียรติโดยการไม่ละเมิดสิทธิหรือเอารัดเอาเปรียบเสียงส่วนน้อย หากมีปัญหาที่สามารถตัดสินปัญหาโดยใช้มติเสียงข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันเสียงส่วนน้อยก็ได้รับความคุ้มครอง เพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมประชาธิปไตย

5. หลักภราดรภาพ คือ การที่มนุษย์มีความรัก ความผูกพันกันฉันท์พี่น้อง ไม่แบ่งแยกภูมิภาค ถิ่นที่อยู่อาศัย ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ผิวพรรณ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน

ประชาธิปไตยหลังการรัฐประหาร ปี 2557

หลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 มาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีการรัฐประหารที่สำเร็จรวมทั้งสิ้น 13 ครั้ง ผู้ก่อการรัฐประหารในประเทศไทยเป็นผลสำเร็จ ส่วนใหญ่เกิดจากฝ่ายกองทัพบก ส่วนทหารเรือเคยพยายามก่อรัฐประหารมาแล้ว ในกรณีกบฏวังหลวง เมื่อปี พ.ศ. 2492 และกบฏแมนฮัตตัน เมื่อปี พ.ศ. 2494 แต่กระทำการไม่สำเร็จ แล้วหลังจากนั้น ทหารเรือก็เสียอำนาจในทางการเมืองไทยไป

ลำดับเหตุการณ์รัฐประหารในประเทศไทยทั้ง 13 ครั้ง ได้แก่

1. รัฐประหาร 1 เมษายน พ.ศ. 2476 พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎร พร้อมงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา
2. รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 นำโดย พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ยึดอำนาจรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดา
3. รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นำโดย พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจรัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์
4. รัฐประหาร 6 เมษายน พ.ศ. 2491 คณะนายทหารกลุ่มที่ทำการรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จี้บังคับให้ นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบตำแหน่งต่อให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
5. รัฐประหาร 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 นำโดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง
6. รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 นำโดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม
7. รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นำโดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร (ตามที่ตกลงกันไว้)
8. รัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 นำโดย จอมพลถนอม กิตติขจร ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง
9. รัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นำโดย พล.ร.อ.สัจด์ ชลออยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

10. รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 นำโดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

11. รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำโดย พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ยึดอำนาจรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

12. รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

13. รัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ นวัตกรรมธำรง บุญทรงไพศาล (ปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรี หลังยังลักษณ์ ชินวัตรถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่ง)

รัฐประหารในประเทศไทยครั้งล่าสุดเมื่อปี 2557 มีต้นเหตุมาจากวิกฤตการณ์การเมืองจากการประท้วงต่อต้านการเสนอกฎหมายร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ นำโดย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2556 ต่อมาภายหลังนายสุเทพได้ตั้ง “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (กปปส.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตั้ง “สภาประชาชน” ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเพื่อดูแลการปฏิรูปการเมือง ในขณะที่กลุ่มนิยมรัฐบาล รวมทั้ง “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” (นปช.) นำโดย นายจตุพร พรหมพันธุ์ ก็จัดชุมนุมเช่นกัน มีความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก

หลังรัฐประหาร มีประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวด 2 คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจ ตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา จนเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งให้มีสถานะติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา และกำหนดให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 36 คน สรรหามาจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ สถานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เพื่อร่างรัฐธรรมนูญถาวรฉบับใหม่ และกำหนดให้คณะกรรมการฯ ร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 120 วันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นหรือข้อเสนอแนะจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ โดยเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2557 นายเทียนฉาย กีระนันทน์ ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ ลงนามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ซึ่งมี ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธาน

คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้ครอบคลุมเนื้อหาต่างๆ ตามที่มาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญชั่วคราวกำหนด ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เดิมมี 315 มาตรา หลังจากได้รับข้อเสนอของสภาปฏิรูปแห่งชาติแล้วนั้น คณะกรรมการฯ ได้ปรับแก้เนื้อหาให้เหลือ 285 มาตรา และเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2558 แต่สภาปฏิรูปชาติมีมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการฯ ส่งผลให้สภาปฏิรูปแห่งชาติและคณะกรรมการฯ สิ้นสุดลงในวันนั้น

รัฐธรรมนูญชั่วคราว มาตรา 39/1 กำหนดว่า "ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สภาปฏิรูปแห่งชาติและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง หรือนับแต่วันที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง หรือนับแต่วันที่ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกไม่เกินยี่สิบคน เพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง"

ในวันที่ 5 ตุลาคม 2558 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ลงนามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 21 คน โดยนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน ต่อมาเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 มีการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ ผลออกมาปรากฏว่าร่างรัฐธรรมนูญผ่านความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 16,820,402 คะแนน ในขณะที่บทเฉพาะกาลว่าด้วยการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเลือกนายกรัฐมนตรีภายในระยะเวลา 5 ปีแรก ผ่านความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 15,132,050 คะแนน จากนั้นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญไปปรับปรุงในบางมาตราและในบทเฉพาะกาลเพื่อให้เข้ากับคำถามพ่วงเป็นเวลา 30 วัน หลังจากปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ส่งร่างฯกลับคืนนายกรัฐมนตรีให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อให้ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างรัฐธรรมนูญเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ต่อมาในวันที่ 6 เมษายน 2560 จึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศฉบับที่ 20 และเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ที่ผ่านการออกเสียงประชามติ ต่อจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2560 สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เผยแพร่ผลสำรวจความคิดเห็นประชาชน เรื่อง “รัฐธรรมนูญไทย” ในสายตาประชาชน โดยสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,164 คน ระหว่างวันที่ 6-9 ธันวาคม 2560 ต่อการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยประชาชนมองว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง เน้นการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน แต่ชี้จุดอ่อนถูกมองเป็นการสืบทอดอำนาจของคสช. อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า มาตรา 265 ในรัฐธรรมนูญฯ ปี 2560 กำหนดให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติยังคงดำรงอยู่ต่อไป และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติยังคงมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญฯ ปี 2557 มาตรา 44 ต่อไป (แม้รัฐธรรมนูญฯ ปี 2557 สิ้นผลไปแล้ว) จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นภายหลังการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฯ ปี 2560 จะเข้ารับตำแหน่ง ดังนั้น ณ วันนี้ ประเทศไทยจึงเสมือนมี “รัฐธรรมนูญคู่” ได้แก่ รัฐธรรมนูญฯ ปี 2560 รวม 279 มาตรา และมาตรา 44 ในรัฐธรรมนูญฯ ปี 2557

หลังการรัฐประหาร ปี 2557 มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้เขียนบทความถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยกับรัฐประหารในมิติต่างๆ ไว้อย่างน่าสนใจ ดังที่จะหยิบยกบางบทความมานำเสนอ ดังนี้

สถณี อาชวานันทกุล นักวิชาการอิสระ และบรรณาธิการเว็บไซต์ไทยพับลิก้า ระบุในบทความเรื่อง ลักษณะของ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” (Democratic Coup d’Etat) ดังนี้

สามเดือนหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ท่ามกลางเสียงสนับสนุนคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ดูจะยังมีไม่น้อย นักวิชาการและผู้มีอิทธิพลทางความคิดจำนวนไม่น้อยที่สนับสนุนรัฐประหารในครั้งนี้ ก็พยายามชี้ว่า คนไทยควร “อดทน” และ “ให้เวลา” กับคสช. เพราะ

รัฐประหารครั้งนี้ก็นำไปสู่ “ประชาธิปไตยสมบูรณ์” ตามที่หัวหน้าคสช. ควบนายกฯ คนใหม่ได้เคยสัญญาไว้หลายครั้งหลายครา

บทความวิชาการซึ่งมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างเป็น “หลักฐาน” ว่ารัฐประหารครั้งล่าสุดนี้ “เป็นประชาธิปไตย” คือ “The Democratic Coup d’Etat” เขียนโดย โอซาน โอ. วารอล (Ozan O. Varol) ศาสตราจารย์กฎหมายจากมหาวิทยาลัยลูวิส แอนด์ คลาร์ก สหรัฐอเมริกา ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ Harvard International Law Review ในปี 2012

ในบทความชิ้นนี้ วารอลเสนอว่า รัฐประหารอาจไม่ทำลายประชาธิปไตยโดยอัตโนมัติแบบที่นักวิชาการหลายคนเชื่อก็ได้ จะต้องดูเงื่อนไขแวดล้อมตอนเกิดรัฐประหารและผลพวงที่เกิดขึ้น หลังจากนั้น ก่อนที่จะสรุปได้ว่า รัฐประหาร “ทำลาย” ประชาธิปไตย หรือ “สร้างเสริม” ประชาธิปไตยให้แข็งแกร่งกว่าเดิมแค่ไหน

วารอลแบ่งรัฐประหารออกเป็นสองแบบ แบบแรกคือ “รุ่นเก่า” นั้นมีลักษณะตรงกันกับรัฐประหารที่นักวิชาการส่วนใหญ่เข้าใจ คือการโค่นอำนาจรัฐเพื่อยึดอำนาจมาเป็นของตัวเอง ไม่สนใจประชาชน แต่ในบรรดาแบบที่สองคือ “รุ่นใหม่” ที่เกิดหลังยุคสงครามเย็น (หลังทศวรรษ 1990) นั้น วารอลพบว่าร้อยละ 74 เป็นรัฐประหารที่เขาเรียกว่า “เป็นประชาธิปไตย” คือ ไม่ได้ทำให้ประชาธิปไตยถดถอยเหมือนกับรัฐประหารรุ่นเก่า สามารถปูทางไปสู่รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างราบรื่นภายในเวลา 5 ปี

เนื้อหาส่วนสำคัญในงานของวารอลชิ้นนี้ ประมวลมาจากการสังเกตการณ์รัฐประหารและผลพวงของมันในประเทศอียิปต์ ปี 2011 เมื่อเกิดปรากฏการณ์ “อาหรับ สปริง” ที่ประชาชนลุกฮือขึ้นโค่นล้มผู้นำเผด็จการ นอกจากนี้ วารอลยังอ้างถึงรัฐประหารในตุรกี ปี 1960 และรัฐประหารในโปรตุเกส ปี 1974 ว่าทั้งสามกรณีนี้ล้วนแต่เข้าข่าย “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ในมุมมองของเขา

ลักษณะของ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” มีอะไรบ้าง? วารอลสรุปว่ามีอยู่ 7 ประการด้วยกัน เรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ข้อแรก รัฐประหารที่เกิดขึ้นจะต้องมุ่งโค่นล้มระบอบเผด็จการ (totalitarian) หรือระบอบที่ผู้ปกครองใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (authoritarian) ซึ่งไม่เปิดโอกาสให้มีความหลากหลายทางการเมือง

วารอลขยายความว่า “รัฐประหารใดๆ ก็ตามที่โค่นล้มรัฐบาลที่ไม่ใช่เผด็จการหรือไม่ได้ใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ ไม่ใช่ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ภายใต้กรอบคิดนี้ รัฐประหารหลายครั้งที่ผ่านมาถูกอ้างว่าทำเพื่อโค่นนักการเมืองที่ผู้นำคณะรัฐประหารมองว่าคอร์รัปชัน ไร้ประสิทธิภาพ หรือสายตาสั้น รัฐประหารประเภทนี้อยู่นอกเหนือขอบข่ายของ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” เพราะประชาชนสามารถปลดนักการเมืองแบบนี้เองได้ด้วยการไม่โหวตเลือกพวกเขาในการเลือกตั้ง โดยไม่จำเป็นต้องให้กองทัพเข้าแทรกแซง รัฐประหารจะเป็นประชาธิปไตยได้ก็เฉพาะแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งไม่ใช่วิธีปลดนักการเมืองที่มีความหมาย เพราะผู้นำทางการเมืองคนนั้นไม่ยอมสละอำนาจ (ถึงแม้จะแพ้เลือกตั้ง)”

ข้อสอง “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่ออกมาต่อต้านผู้นำเผด็จการหรือผู้นำที่ใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จอย่างยาวนาน ปกติการต่อต้านนี้จะอยู่ในรูปของการลุกฮือขึ้นประท้วง พลเมืองอยากได้ประชาธิปไตย แต่ถูกกดขี่ไม่ให้มีสิทธิเลือกตั้ง

ข้อสาม แม้จะเผชิญกับเสียงต่อต้านจากประชาชนจำนวนมาก ผู้นำเผด็จการยังไม่ยอมลงจากตำแหน่ง

ข้อสี่ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” มักจะเกิดในประเทศที่บังคับให้พลเมืองต้องเกณฑ์ทหาร ส่งผลให้กองทัพเต็มไปด้วยสมาชิกของสังคม ไม่ใช่ทหารรับจ้าง กองทัพในแง่นี้อาจได้ชื่อว่าเป็นสถาบันแห่งเดียวที่ไม่คอร์รัปชันและไม่ถูกกระหนาบจากกลไกของรัฐซึ่งมีคอร์รัปชันซึ่มลึก

ข้อห้า กองทัพขานรับเสียงเรียกร้องของประชาชน ทำรัฐประหารเพื่อโค่นระบอบเผด็จการ

ข้อหก กองทัพจัดการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรมภายในระยะเวลาไม่นาน ประกาศวันเลือกตั้งล่วงหน้าอย่างชัดเจนเพื่อสร้าง “ตลาดการเมือง” ขึ้นมาใหม่ อีกทั้งยังเป็นการส่งสัญญาณของรัฐบาลเฉพาะกาลว่า ตนมีบทบาทจำกัดและจะอยู่ในอำนาจเพียงชั่วคราวเท่านั้น

ข้อเจ็ด ภายหลังจากเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม กองทัพถ่ายโอนอำนาจให้กับผู้นำที่ชนะการเลือกตั้งโดยทันที ไม่ว่าผู้นำที่ประชาชนเลือกจะเป็นใคร ไม่ว่านโยบายจะสอดคล้องกับนโยบายของกองทัพหรือไม่ โดยกองทัพจะไม่พยายามแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงผลการเลือกตั้ง

ผู้เขียนเห็นว่าจากลักษณะเจ็ดข้อของ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ที่สรุปมาข้างต้นนั้น ชัดเจนว่ารัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 โดยคสช. ไม่เข้าข่ายในกรอบคิดของวารอลเลย์ – ดูข้อแรกกับข้อสองก็ไม่เข้าแล้ว ข้อสี่ยังไม่เข้าใหญ่ แต่น่าเสียดายที่นักวิชาการบางท่านพยายามบิดเบือนเนื้อหาในบทความชิ้นนี้ อ้างคำพูดครั้งเดียวเพื่อตีความเข้าข้างตัวเอง

ดร.วีรพงษ์ รามางกูร เขียนบทความในคอลัมน์คนเดินตรอก หัวข้อ “ประชาธิปไตยครึ่งใบสมัย 2” มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

เมื่อพูดถึงรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบ ก็ทำให้นึกถึงรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ โดยอาศัยบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญปี 2520 ที่กำหนดไว้ว่าในระยะเริ่มแรก 5 ปี ให้การเลือกนายกรัฐมนตรีเป็นการเลือกโดยรัฐสภา ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก โดยวุฒิสภาประกอบด้วย สมาชิกจำนวนกึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร และยังมีบัญญัติไว้ต่อไปอีกว่า ร่าง พ.ร.บ.ที่เกี่ยวกับการเงินให้พิจารณาโดยรัฐสภา

ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณาว่า ร่าง พ.ร.บ.ใดเป็นร่าง พ.ร.บ.ที่เกี่ยวกับการเงิน พูด่ง่ายๆ ก็คือ วุฒิสภามีอำนาจเกือบเท่ากับสภาผู้แทนราษฎร ทั้งๆ ที่วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งของนายกรัฐมนตรี เมื่อพ้นระยะเวลา 5 ปีหลังจากการใช้รัฐธรรมนูญ คือเข้าปี 2526

หลังจากรัฐสภาเลือกนายกรัฐมนตรีหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว นายกรัฐมนตรีก็อยู่ได้ไม่ครบเทอม เพราะสมาชิกวุฒิสภาไม่อาจจะเข้ามาร่วมลงคะแนนเสียงในญัตติสำคัญๆ ได้อีก รัฐธรรมนูญปี 2520 ทำให้ได้รัฐบาลที่มีเสถียรภาพอยู่ได้ถึง 8 ปี กับ 5 เดือน โดยมีกองทัพคอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง นักรัฐศาสตร์เคยเรียกกระบวนแบบนี้ว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบไทยๆ ทั้งๆ ที่ระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่ของไทย

เมื่อรัฐธรรมนูญปี 2520 ถูกฉีกไปโดยคณะรัฐประหารปี 2535 ก็มีการจัดร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่ มีความพยายามที่จะรื้อฟื้นระบอบประชาธิปไตยแบบครึ่งใบขึ้นมาอีก โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเมื่อเปิดให้มีการเลือกตั้งและมีการจัดตั้งรัฐบาล โดยมีพรรคการเมืองใหญ่ให้การสนับสนุนนายทหารที่เคยเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารหรือ รสช. เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ประชาชนลุกฮือขึ้นประท้วง ในที่สุดมีการใช้กำลัง ทำให้เกิดความสูญเสีย เป็นเหตุให้นายกรัฐมนตรีต้องลาออกไป

ในการร่างรัฐธรรมนูญปี 2560 ที่มีการจัดทำประชามติรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีความชอบธรรมว่ามีความยึดโยงกับประชาชนแล้ว โดยหวังว่าจะใช้รูปแบบรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบที่เคยใช้มาแล้วเมื่อ 40 ปีก่อนมาใช้ เพื่อต่ออายุนายกรัฐมนตรีที่เคยทำปฏิวัติรัฐประหารมาก่อน โดยอาศัยบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญปี 2560 ที่ให้วุฒิสภามีอำนาจร่วมเลือกนายกรัฐมนตรีด้วย เช่นเดียวกับสมัยเมื่อมีการใช้รัฐธรรมนูญปี 2520

การจัดตั้งรัฐบาลครึ่งใบนั้นต้องได้รับการสนับสนุนจากกองทัพอย่างแข็งขัน และต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของกองทัพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเลื่อนยศ พลต ย้าย บุคลากรในกองทัพ มิฉะนั้น ก็จะทำให้เกิดกรณี “เมษาฮาวาย” เพราะการเลื่อนยศ พลต ย้าย ไม่เป็นไปตามความประสงค์ของ “ยังเติร์ก” นายทหารที่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ารุ่น 7 ที่ต้องการเลื่อนจากผู้บังคับการกรมไปเป็นผู้บัญชาการกองพลเลย ไม่ต้องการเป็นรองผู้บัญชาการกองพล เพราะตำแหน่งรองหัวหน้าหน่วยงานย่อมไม่มีอำนาจสั่งการใดๆ ถ้าไม่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยงาน จนเกิดกรณี “เมษาฮาวาย” ขึ้น

กรณีที่นายกรัฐมนตรีคนแรกของรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบต้องประกาศลาออกกลางรัฐสภา ในการเสนอร่าง พ.ร.บ.งบประมาณประจำปี ก็เพราะไม่ปฏิบัติตามคำขอของกลุ่มนายทหาร “ยังเติร์ก” ในเรื่องการเลื่อนยศ พลต ย้าย จนต้องมีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีและเกิดเรื่องซ้ำอีก

การจะหวนกลับไปใช้รูปแบบรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบอีกใน พ.ศ.นี้ คงไม่ง่ายเหมือนเมื่อ 40 ปีก่อน เพราะหลายสิ่งหลายอย่างเปลี่ยนไปแล้ว บารมีของผู้นำยุคนั้นกับยุคนี้นี้ไม่เหมือนกัน บุคลิกภาพ การวางตัว การพูดจาสุภาพเรียบร้อยต่างกัน กิริยามารยาทก็ต่างกัน ต้นทุนของแต่ละผู้นำในยุคที่ผ่านมาก็ต่างกัน และที่สำคัญ ภูมิคุ้มกันจากแรงกระแทกทางการเมืองก็ต่างกัน ขณะเดียวกัน กระแสความคิดทางการเมืองของคนไทยเมื่อ 40 ปีก่อนกับปัจจุบันก็ต่างกันอย่างมาก

ในระยะเริ่มแรก 5 ปีที่อนุญาตให้มี “นายกรัฐมนตรีคนนอก” ได้ และเราก็ได้ “นายกรัฐมนตรีคนนอก” อยู่บริหารประเทศนานถึง 8 ปีกับ 5 เดือน รัฐบาลเช่นว่าได้รับการขนานนามจากสื่อมวลชนว่า เป็นรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบ ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2531 ซึ่งพินกำหนดการบังคับใช้บทเฉพาะกาล เราจึงมีรัฐบาลประชาธิปไตยเต็มใบ และดำรงอยู่ได้เพียง 4 ปี ก็เกิดรัฐประหารขึ้นอีกในปี 2534 รัฐบาลตามบทเฉพาะกาล จึงมักจะมียุ้ยยืนยาวกว่ารัฐบาลตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเสมอ

รัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบมีข้อดีก็คือ เป็นรัฐบาลที่สามารถสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ทำให้สามารถดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็สามารถรักษารัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยวุฒิสภาที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง และสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน แต่ไม่สามารถเป็นนายกรัฐมนตรีได้

รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบสามารถมีนายกรัฐมนตรีจากผู้นำทหารในตอนเริ่มต้น และอยู่ต่อเนื่องไปหลังจากเกษียณอายุแล้ว เพราะได้รับการยอมรับจากกองทัพ นายกรัฐมนตรีคนนอกหรือคนกลางสามารถตั้งข้าราชการ นักวิชาการ และอดีตผู้บริหารภาคเอกชน เข้ามาร่วมรัฐบาลกับผู้นำพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรได้ จึงเท่ากับเป็นการประนีประนอมระหว่างกองทัพกับพรรคการเมือง

แต่บัดนี้ภัยจากคอมมิวนิสต์ก็หมดไปแล้ว พร้อมกับ การยุติของสงครามเย็น ทฤษฎีโดมิโนของสหรัฐอเมริกาที่พิสูจน์แล้วว่าไม่เป็นความจริง เมื่อการรวมประเทศของเวียดนามทำได้สำเร็จ สหรัฐต้องถอนออกไปจากเวียดนามได้ ลาว และกัมพูชา ความรู้สึกว่าคอมมิวนิสต์จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศก็หมดไป

เมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนเปิดประเทศและนำเอาเศรษฐกิจแบบตลาดมาใช้จนประสบความสำเร็จ ก็ยังทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้นว่า ประเทศที่ปกครองด้วยพรรคคอมมิวนิสต์ไม่ได้เป็นภัยต่อความมั่นคงของไทย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยประกาศวางอาวุธ และออกจากป่ามาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติอย่างมีเกียรติ

เมื่อสถานการณ์ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป ความรู้สึกที่เราจะไม่อาจจะ เป็นประชาธิปไตยเต็มใบได้ก็หมดไป เสียงเรียกร้องให้มีประชาธิปไตยเต็มใบก็เกิดขึ้น พร้อมกับ ความเบ่งบานของระบอบประชาธิปไตย จนเกิดเป็นการสลับประชาธิปไตย เราจึงมีประชาธิปไตยอย่างเต็มใบจนเกินไป สร้างความหวาดกลัวให้กับกลุ่มชนชั้นสูงอีกทางหนึ่ง จนถึงขั้นไม่อาจจะรับได้ เราจึงกลับมามีการปฏิวัติรัฐประหาร มีรัฐบาลทหารที่สามารถอยู่ในอำนาจยืนยาวมาถึง 4 ปี

เมื่อจะกลับไปสู่ระบอบประชาธิปไตยอีกครั้ง จึงมีการเสนอให้กลับไปสู่ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบอีกครั้ง แต่สภาพการณ์สิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงหมดแล้ว สงครามเย็นยุติลงนานแล้ว ระบอบเศรษฐกิจและการเมืองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ก็หมดไปแล้ว เศรษฐกิจก็พัฒนาไปมากแล้ว คงเหลือแต่การเมืองที่ยังล่าหลังและยังไม่พัฒนา อีกทั้งประเทศชาติและประชาชนก็เคยมีสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยมาเป็นเวลาพอสมควร แม้จะเป็นระยะเวลาไม่นานก็ตาม จึงไม่มีเหตุผลอันใดที่จะต้องเริ่มต้นด้วยระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบเสียก่อน นอกเสียจากการไม่ยอมลงจากตำแหน่งของผู้มีอำนาจ เป็นเวลาที่จะต้องตัดสินใจให้ดี

รศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง เขียนบทความเรื่อง “เสนอให้ประชาธิปไตยในสังคมไทย จุดอ่อนและจุดแข็งทางการเมือง” มีความตอนหนึ่งว่า

แนวโน้มประชาธิปไตยแบบไทย : ประชาธิปไตย คือเสนอทางการเมืองในการบริหารการปกครองประเทศ ประเทศที่ปกครองด้วยระบบการเมืองที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย โอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการค้าการลงทุน และความร่วมมืออื่นๆ จะเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมโลกถือว่าการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ดีที่สุด เท่าที่สังคมโลกมีอยู่ในปัจจุบัน

ประเทศไทยมีแนวโน้มในการเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย หลังจาก ที่ว่างเว้นมาเป็นเวลานานหลายปี และกระบวนการประชาธิปไตยนั้น ประกอบด้วย

1. การมีกฎหมายรัฐธรรมนูญ : ประเทศไทยได้ประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2560 การมีกฎหมายรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นต้นทางของประชาธิปไตย รวมทั้งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

2. การมีพรรคการเมืองและนักการเมือง : พรรคการเมืองเก่าและใหม่ในสังคมไทยเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง และสาเหตุที่สังคมไทยมีพรรคการเมืองเกิดขึ้นมากมาย เป็นเพราะพฤติกรรม ทัศนคติ และจุดยืนทางการเมืองแตกต่างกัน การเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองและนักการเมืองทำกิจกรรมทางการเมือง และรณรงค์ทางการเมือง จัดเป็นกลางทางของประชาธิปไตย

3. การเลือกตั้งและการมีรัฐบาล : การจัดทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ ส.ส. คาดว่าจะเกิดขึ้นในช่วงต้นปี 2562 หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือเลื่อนระยะเวลาในการเลือกตั้งต่อไปอีก น่าจะก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน เนื่องจากในทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองต้องมีความน่าเชื่อถือ หากเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาความน่าเชื่อถือจะลดลงและความขัดแย้งจะเกิดขึ้นตามมา เพราะการเลือกตั้งนำไปสู่การมีรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตย ที่สังคมโลกเฝ้าติดตามอย่างเกาะติด และเป็นปลายทางของประชาธิปไตย

สรุป สังคมไทยจะได้ใครเป็นผู้นำทางการเมืองในอนาคตภายหลังการเลือกตั้ง ไม่ใช่เรื่องสำคัญมากนัก และประเทศไทยจะมีประชาธิปไตยเต็มใบหรือครึ่งใบก็ไม่สำคัญเช่นกัน สังคมไทยมีความคาดหวังเพียงว่าให้มีการเลือกตั้งเกิดขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยไม่ตกยุคไทยแลนด์ 4.0 ก็เพียงพอแล้ว

ฯพณฯ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ อยู่ในยุคที่ประเทศไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบ แต่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรักชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน หากท่านไม่วางมือทางการเมือง ประเทศไทยอาจเข้าสู่เสือตัวที่ห้าในเอเชียไปแล้วด้วยซ้ำไป พอท่านวางมือทางการเมืองและมอบภารกิจทางการเมืองให้กับนักการเมืองมืออาชีพ ประเทศไทยก็ประสบกับเหตุการณ์เลวร้ายอย่างต่อเนื่อง

การมีประชาธิปไตยแบบไทย จึงมีลักษณะเหมือนดาบสองคมในทางการเมือง บทเรียนและหรือประสบการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา พรรคการเมืองและนักการเมืองต้องตระหนักและเรียนรู้ให้ชัดเจนและถ่องแท้ เพื่อสร้างที่พึ่งให้กับคนในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตย ประชาชนขึ้นมาเป็นเจ้าของประเทศและมีบทบาทในการปกครองประเทศด้วยกระบวนการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ บ้านเมืองมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา การดำรงชีวิตในสังคมไทยเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วย หลักเหตุผล หลักความเสมอภาค หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักการยึดเสียงข้างมาก และหลักภราดรภาพ

ตลอด 86 ปีของการเมืองไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งสิ้น 20 ฉบับ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งจัดร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ในระหว่าง พ.ศ. 2557–2560 ภายหลังจากรัฐประหารในประเทศครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ที่ผ่านการออกเสียงประชามติ โดยได้รับเสียงเห็นชอบท่วมท้นถึง 16.8 ล้านเสียง ต่อเสียงคัดค้าน 10.5 ล้านเสียง อีกทั้งประชาชนยังมองว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง เน้นการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน แต่มีจุดอ่อนที่ถูกมองเป็นการสืบทอดอำนาจของคสช. ผ่านผลสำรวจของสวนดุสิตโพล อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดหวังว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้จะนำพาประเทศไทยไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ภายหลังจากเลือกตั้งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปี 2562

บรรณานุกรม

ฟ้าดาว คงนคร และคณะ, 2558, วิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย, กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, พิมพ์ครั้งที่ 1, สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 19-23 และ 29-30.

สฤณี อาชวานันทกุล, ลักษณะของ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” (Democratic Coup d’Etat) [Online], Available : <https://thaipublica.org/2014/09/democratic-coup/> [18 มิถุนายน 2561].

ดร. วีรพงษ์ รามางกูร, ประชาธิปไตยครึ่งใบสมัย 2 [Online], Available : <https://www.prachachat.net/opinion-column/news-175747> [18 มิถุนายน 2561].

รศ.ดร. กิตติทัศน์ ผกาทอง, เส้นผ่าประชาธิปไตยในสังคมไทย จุดอ่อนและจุดแข็งทางการเมือง [Online], Available : https://www.matichon.co.th/article/news_893341 [18 มิถุนายน 2561].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, รัฐประหารในประเทศไทย [Online], Available : <https://th.wikipedia.org/wiki/รัฐประหารในประเทศไทย> [18 มิถุนายน 2561].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 [Online], Available : <https://th.wikipedia.org/wiki/รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560> [18 มิถุนายน 2561].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 [Online], Available : <https://th.wikipedia.org/wiki/รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550> [18 มิถุนายน 2561].